

ZAGADNIENIE PRAWNE

W sprawie o zapłatę na skutek apelacji wniesionej przez powoda od wyroku Sądu Rejonowego z dnia 13 lipca 2012 roku.

Czy notariuszowi za sporządzenie i przesłanie do sądu zamieszczonego w akcie notarialnym wniosku o dokonanie wpisu w księdze wieczystej w wykonaniu obowiązku wynikającego z art. 92 § 4 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Prawo o notariacie (tekst jedn. Dz.U. z 2008 r., Nr 189, poz. 1158 ze zm.) przysługuje wynagrodzenie ustalane na podstawie § 16 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 czerwca 2004 r. w sprawie maksymalnych stawek taksy notarialnej (Dz.U. z 2004 r., Nr 148, poz. 1564 ze zm.) – odrębne od wynagrodzenia za sporządzenie aktu notarialnego dokumentującego czynność, o której mowa w art. 92 § 4 Prawa o notariacie?UZASADNIENIE

W pozwie wniesionym do Sądu Rejonowego w P. powód R. W. domagał się zasądzenia od pozwanej A. B. kwoty 244 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 22 grudnia 2011 r. do dnia zapłaty oraz zwrotu kosztów procesu wg norm przepisanych. Uzasadniając żądanie powód wskazał, że w dniu 20 października 2009 r. pozwana jako notariusz sporządziła akt notarialny obejmujący umowę majątkową małżeńską, na podstawie której mieszkanie położone w P. zostało objęte wspólnotą majątkową małżeńską powoda i jego małżonki. Za sporządzenie tego aktu notarialnego, na podstawie § 8 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 czerwca 2004 r. w sprawie maksymalnych stawek taksy notarialnej, pozwana pobrała wynagrodzenie za podstawową czynność notarialną w kwocie 400 zł, powiększoną o podatek od towarów i usług. Dodatkowo, na podstawie § 16 wymienionego rozporządzenia, pozwana pobrała wynagrodzenie w wysokości 200 złotych powiększone o podatek od towarów i usług w kwocie 44 zł wg stawki 22%. Powód argumentował, że po

uregulowaniu wszystkich należności zauważył, iż powyższą kwotę pozwana pobrała za sporządzenie innej czynności notarialnej, czego jednak powód nie zlecał. Zdaniem powoda kwota ta, obejmująca złożenie wniosku o wpis do księgi wieczystej, została pobrana bezpodstawnie, bowiem nie jest to czynność notarialna, a jedynie techniczna. Swoje roszczenie główne powód oparł na przepisach o bezpodstawnym wzbogaceniu.

W dniu 3 kwietnia 2012 r. Sąd Rejonowy w P. wydał w sprawie nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym, w którym nakazał pozwanej zapłatę dochodzonej przez powoda kwoty, zgodnie z żądaniem pozwu wraz z kosztami procesu.

W sprzeciwie od nakazu zapłaty pozwana A. B. wniosła o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego wg norm przepisanych. W uzasadnieniu środka zaskarżenia pozwana przyznała, że sporządziła akt notarialny obejmujący umowę małżeńską majątkową oraz pobrała od powoda sporną kwotę. Pozwana podniosła jednak, że strony łączyła umowa o świadczeniu usług, a spór dotyczy zasadności wysokości wynagrodzenia za usługę, ustalonej na podstawie taryfy zawartej w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 czerwca 2004 r. Strony tej umowy wspólnie ustaliły wysokość wynagrodzenia za czynności notariusza w przewidzianych prawem ramach. Co więcej, taksa notarialna za sporządzenie aktu notarialnego została obniżona, o czym świadczy fakt, że pozwana nie zażądała od powoda żadnej opłaty za przeniesienie własności nieruchomości w wykonaniu umowy majątkowej małżeńskiej. Zdaniem pozwanej, obowiązek ustawowy zawarcia w akcie notarialnym wniosku wieczystoksięgowego nie wyklucza pobrania za tę czynność wynagrodzenia, jak za każdą czynność urzędową, a jedynym wyjątkiem jest zwolnienie od tych kosztów przez sąd. Pozwana wskazała, że akt notarialny może wyrażać więcej niż jedną czynność, tak jak w przedmiotowym przypadku czynności ujawnianej w księdze wieczystej i wniosku wieczystoksięgowego. W przekonaniu pozwanej, wniosek o dokonanie wpisu jest czynnością notarialną, bowiem twierdzenie przeciwne zakładałoby, że akt notarialny mógłby zawierać elementy, które nie są czynnościami notarialnymi. Zdaniem pozwanej, katalog czynności wymienionych w art. 79 Prawa o notariacie nie stanowi zbioru zamkniętego, a jego uszczegółowienie następuje w innych aktach prawnych. Ponadto, w opinii pozwanej, powód, będący radcą prawnym czynnie wykonującym zawód, występującym z analogicznymi pozwami przeciwko innym notariuszom także

przed przystąpieniem do aktu notarialnego w niniejszej sprawie, nie może zasługiwać na ochronę prawną. Pozwana zaznaczyła również, że powód wiedział o nienależności świadczenia, a pozwana nie jest wzbogacona, bo świadczenie zużyła i nie mogła liczyć się z obowiązkiem jego zwrotu.

Wyrokiem wydanym w dniu 13 lipca 2012 r. w sprawie [...] Sąd Rejonowy w P. oddalił powództwo oraz zasądził od powoda na rzecz pozwanej kwotę 60 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Podstawę rozstrzygnięcia Sądu stanowiły następujące ustalenia faktyczne i rozważania.

W dniu 20 października 2009 r. powód wraz z żoną przystąpili, przed pozwaną notariuszem A. B., do umowy rozszerzającej w ich małżeństwie ustrój ustawowej wspólności majątkowej o współwłasność w udziale wynoszącym 1/24 części hali garażowej nr [...] położonej P. przy ul. W. [...] oraz o własność lokalu mieszkalnego położonego w P. przy ul. W.

Zgodnie z § 7 aktu notarialnego, powód wraz z żoną w związku z powyższym wnieśli o dokonanie stosownych wpisów w księgach wieczystych o numerach PO1P/00221665/8 i PO1P/00219660/6 Sądu Rejonowego w P. Z kolei, na podstawie § 8, koszty aktu mieli ponieść stawający.

Od powyższego aktu, zgodnie z § 9 aktu, pobrano wynagrodzenie na podstawie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 czerwca 2004 r. w sprawie maksymalnych stawek taksy notarialnej z § 8 w kwocie 400 zł oraz z § 16 w kwocie 200 zł, 108 zł tytułem sporządzenia sześciu wypisów aktu, podatek od towarów i usług w kwocie 155,76 zł oraz opłatę sądową w kwocie 300 zł. Powód uregulował te kwoty gotówką w kasie kancelarii notarialnej pozwanej, bezpośrednio po sporządzeniu aktu.

W dniu 19 grudnia 2011 r. powód wezwał pozwaną do zwrotu kwoty 244 zł brutto, pobranej tytułem wynagrodzenia.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd I instancji uznał, że pobranie przez pozwaną kwoty 244 zł miało swoją podstawę prawną, którą była zawarta przez powoda umowa z notariuszem – pozwaną. To w związku z tą umową strony umowy objętej aktem notarialnym, uiściły opłatę w dochodzonej kwocie, co zostało stwierdzone w § 9 aktu notarialnego z dnia 20 października 2009 r. Wynagrodzenie

za złożenie wniosku o wpis w księdze wieczystej prawa własności było zatem jednym z punktów łączącej strony procesu umowy.

Rozważając zagadnienie charakteru prawnego pobrania przez notariusza wynagrodzenia za sporządzenie wniosku o wpis w księdze wieczystej Sąd I instancji podkreślił, że wysokość wynagrodzenia za przygotowanie projektu umowy rozszerzającej ustrój ustawowej wspólności majątkowej nie była w żadnym stopniu przez powoda kwestionowana przed przystąpieniem do czynności i w jej trakcie. Wskazuje na to fakt, że do sporządzenia w formie aktu notarialnego umowy majątkowej małżeńskiej doszło, a powód uiścił wynagrodzenie pozwanej oraz stosowną opłatę sądową za wpis w księdze wieczystej gotówką w kancelarii notarialnej.

W ocenie Sądu, gdyby powodowi zawarcie umowy z notariuszem za wymienionym wynagrodzeniem nie odpowiadało, powstrzymałby się od przystąpienia do jej zawarcia. Ponadto, w ramach zakreślonych przez obowiązujące notariusza przepisy ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Prawo o notariacie i rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 czerwca 2004 r. w sprawie maksymalnych stawek taksy notarialnej oraz innych ustaw, strony niniejszego postępowania miały swobodę zawarcia umowy w brzmieniu im odpowiadającym. W szczególności art. 5 § 1 ustawy Prawo o notariacie stanowi, że notariuszowi za dokonanie czynności notarialnych przysługuje wynagrodzenie określone na podstawie umowy ze stronami czynności, nie wyższe niż maksymalne stawki taksy notarialnej właściwe dla danej czynności. Stanowisko takie przyjął także Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 23 września 2009r. w sprawie I KZP 7/09 (OSNKW 2009/10/83, Biul.SN 2009/9/13).

Sąd nie dopatrzył się jednocześnie, aby stosunek prawny ułożony przez strony sprzeciwiał się właściwości (naturze) tego stosunku, ustawie lub zasadom współżycia społecznego. Postanowienie umowne uzgodnione przez strony statuujące wysokość wynagrodzenia mieściło się bowiem w stosownych regulacjach ustawowych. Jeżeli stawka za złożenie wniosku wieczystoksięgowego powodowi nie odpowiadała, mógł skorzystać z możliwości zawarcia umowy majątkowej małżeńskiej u innego notariusza.

Z powyższych względów Sąd Rejonowy uznał, że dochodzone przez powoda roszczenie z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia było niezasadne.

W uzasadnieniu wyroku Sąd Rejonowy dokonał również analizy charakteru prawnego złożenia przez notariusza wniosku o wpis do księgi wieczystej i pobierania

w związku z tym przez niego opłaty. Sąd zauważył, że obowiązek skierowania do sądu wieczystoksięgowego takiego wniosku został nałożony na notariusza w art. 92 § 4 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Prawo o notariacie, zgodnie z którym, jeżeli akt notarialny w swej treści zawiera przeniesienie, zmianę lub zrzeczenie się prawa ujawnionego w księdze wieczystej albo ustanowienie prawa podlegającego ujawnieniu w księdze wieczystej, bądź obejmuje czynność przenoszącą własność nieruchomości, chociażby dla tej nieruchomości nie była prowadzona księga wieczysta, notariusz sporządzający akt notarialny jest obowiązany zamieścić w tym akcie wniosek o dokonanie wpisu w księdze wieczystej, zawierający wszystkie dane wymagane przepisami Kodeksu postępowania cywilnego. Notariusz jest obowiązany przesłać z urzędu sądowi właściwemu do prowadzenia ksiąg wieczystych wypis aktu notarialnego zawierający wniosek o wpis do księgi wieczystej wraz z dokumentami stanowiącymi podstawę wpisu, w terminie trzech dni od sporządzenia aktu.

W przekonaniu Sądu, z okoliczności, że obowiązek notariusza ma charakter ustawowy, nie można wyprowadzać wniosku, że notariusz nie może pobierać od stron aktu notarialnego wynagrodzenia za tę czynność. Abstrahując bowiem od wyżej przywołanych okoliczności wskazujących na możliwość swobodnego ukształtowania umowy z notariuszem, w tym także sporządzenia wniosku o wpis bez wynagrodzenia, jak podniósł Sąd Najwyższy w uchwale I KZP 7/09, uprawnienie takie możliwe jest do wyprowadzenia z § 16 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 czerwca 2004 r. w sprawie maksymalnych stawek taksy notarialnej, stanowiącego, że za dokonanie czynności notarialnej niewymienionej w przepisach poprzedzających maksymalna stawka wynosi 200 zł. Z kolei zgodnie z art. 79 pkt 9 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Prawo o notariacie, notariusz oprócz czynności wyraźnie wymienionych w tym artykule, sporządza inne czynności wynikające z odrębnych przepisów. Ponadto, Sąd powołał się na pogląd wyrażony w artykule A. Oleszki, że według taksy notarialnej za sporządzenie projektu określonej czynności notarialnej należy się notariuszowi wynagrodzenie, mimo że projekt nie ma mocy dokumentu urzędowego, ale słusznie honoruje się dokonaną przez notariusza czynność przewidzianą prawem. Nie ma zatem żadnych innych przesłanek, ażeby wykonywanie obowiązku ustawowego, nakładającego na notariusza sporządzenie wniosku w trybie art. 92 § 4 Prawa o notariacie traktować inaczej niż według zasad taksy notarialnej wskazanej w § 16 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 marca 2004 r. w sprawie maksymalnych wysokości stawek taksy notarialnej. W

przekonaniu Sądu, przyjęcie innej interpretacji oznaczałoby, że nałożony na notariusza w art. 94 § 4 ustawy Prawo o notariacie obowiązek udokumentowania przeniesienia prawa ujawnionego w księdze wieczystej, na który składa się szereg czynności o charakterze merytorycznym i formalnym, ciążyłby na nim nieodpłatnie, co prowadziłoby do jego pokrzywdzenia.

Z powyższym wyrokiem Sądu Rejonowego w P. nie zgodził się powód, który wywiódł apelację, zaskarżając wyrok w całości i zarzucając mu naruszenie przepisów art. 353¹, 405, 410, 60 oraz art. 65 kodeksu cywilnego, art. 5, 79, 92 oraz 94 Prawa o notariacie, § 16 rozporządzenia w sprawie maksymalnych stawek taksy notarialnej - poprzez ich błędną wykładnię polegającą na bezpodstawnym przyjęciu, że notariusz ma prawo do pobierania od strony dodatkowego wynagrodzenia w kwocie 200 zł netto za samo sporządzenie i wniesienie do sądu wieczystoksięgowego wniosku o wpis do księgi wieczystej i w efekcie błędne przyjęcie, że w niniejszej sprawie pozwany nie uzyskał bezpodstawnego wzbogacenia kosztem powoda (w sposób sprzeczny z podanymi przepisami prawa), co z kolei skutkowało bezpodstawnym oddaleniem powództwa w całości.

Podnosząc powyższy zarzut apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda dochodzonej w pozwie kwoty 244 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 22 grudnia 2011 r. do dnia zapłaty oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda zwrotu kosztów procesu za obie instancje według norm przepisanych, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego przez radcę prawnego w obydwu instancjach.

Ponadto, pozwany zasygnalizował potrzebę rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego przez Sąd Najwyższy.

W uzasadnieniu środka odwoławczego powód argumentował w pierwszej kolejności, że jego zdaniem samo złożenie wniosku o wpis do księgi wieczystej nie jest żadną odrębną czynnością notarialną. Notariusz ma obowiązek złożyć taki wniosek do księgi wieczystej z mocy samego prawa, a pobrana taksa notarialna za czynność główną uwzględnia już koszty sporządzenia i wniesienia takiego wniosku do sądu wieczystoksięgowego. Zgodnie z § 16 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 czerwca 2004 r. w sprawie maksymalnych stawek taksy notarialnej, notariusz pobiera swoje wynagrodzenie za dokonanie „innej czynności notarialnej”. Przepis ten pozwala zatem notariuszowi pobierać wynagrodzeniem za

czynności notarialne, których cena nie została wymieniona w przepisach poprzedzających. Aby jednak notariusz mógł to zrobić, wykonana czynność musi stanowić "czynność notarialną" samą w sobie. Istotna jest tu zatem definicja samej „czynności notarialnej” - ta definicja przesądzi, czy w niniejszej sprawie notariusz miał prawo do pobrania dodatkowej kwoty od powoda, czy też nie.

Apelujący wskazał, że definicję czynności notarialnej zawiera art. 1 § 1 Prawa o notariacie. Zgodnie z tym przepisem „notariusz jest powołany do dokonywania czynności, którym strony są obowiązane lub pragną nadać formę notarialną (czynności notarialnych). Ponadto zgodnie z art. 2 Prawa o notariacie „czynności notarialne, dokonane przez notariusza zgodnie z prawem, mają charakter dokumentu urzędowego”. Zgodnie zatem z definicją legalną czynność notarialna jest to czynność wykonana przez notariusza polegająca na sporządzeniu określonego dokumentu w formie aktu notarialnego, któremu strony muszą lub chcą nadać formę notarialną.

W art. 79 Prawa o notariacie enumeratywnie wymieniono czynności notarialne wykonywane przez notariuszy. Wśród wymienionych tam czynności nie zostało wymienione sporządzanie i składanie wniosku o wpis w księdze wieczystej do właściwego sądu.

Zdaniem powoda, sporządzenie i złożenie takiego wniosku nie może być również traktowane jako sporządzenie innej czynności notarialnej wynikającej z odrębnych przepisów w rozumieniu art. 79 punkt 9 Prawa o notariacie, ponieważ obowiązek sporządzenia i złożenia takiego wniosku wynika wprost z przepisów Prawa o notariacie i żaden inny przepis prawa nie przewiduje, że jest to faktycznie czynność notarialna. Skoro więc obowiązek sporządzenia i przesłania wniosku został nałożony na notariusza samą ustawą Prawo o notariacie, to nie powinien on pobierać od stron dodatkowej opłaty za tą czynność. Ustawodawca nałożył taki obowiązek na notariusza wiedząc, że jest to czynność dodatkową, akcesoryjną w stosunku do czynności głównej (np. umowy sprzedaży nieruchomości) i że notariusz nie wykonuje bezpłatnie samego aktu. Innymi słowy notariusz otrzymuje wynagrodzenie - takse za czynność podstawową i ustawodawca nie przewidział, aby notariusz miał prawo do pobierania dodatkowego wynagrodzenia za inne akcesoryjne czynności, skoro nie są one czynnościami notarialnymi. Wobec powyższego należy dojść do wniosku, że sporządzenie i złożenie do właściwego sądu rejonowego wniosku o wpis w księdze wieczystej nie jest czynnością notarialną, a jedynie czynnością techniczną mającą na celu wykonanie przez notariusza obowiązku nałożonego na niego przez samą

ustawę, związanego ze sporządzeniem przez niego aktu notarialnego, za który już raz pobrał swoje należne mu wynagrodzenie.

Dalej powód argumentował, że idąc tokiem rozumowania Sądu "inną czynnością notarialną", za którą notariusz miałby prawo do pobierania dodatkowego wynagrodzenia w kwocie maksymalnej 200 zł, byłoby także pobieranie od strony opłaty sądowej za wpis do księgi wieczystej. W niniejszej konkretnej sprawie notariusz obliczył i pobrał od powoda na ten cel konkretną kwotę, którą następnie przekazał sądowi wieczystoksięgowemu, nie pobierając dodatkowego wynagrodzenia za tę czynność. Podobnie, notariusze nie pobierają wynagrodzenia za pobór i przekazanie podatku właściwemu organowi (np. PCC).

Kolejnym istotnym argumentem, który w ocenie powoda przemawia za błędną wykładnią przepisów zastosowaną przez Sąd Rejonowy, jest okoliczność, że każda „czynność notarialna” dokonywana przez notariusza musi być na tyle samodzielna i samoistna, że mogłaby być samodzielnie przedmiotem danego aktu notarialnego czy też czynności notarialnej. Art. 79 Prawa o notariacie wymienia wprost enumeratywnie, jakie czynności notarialne wykonuje notariusz. Jest to o tyle istotna definicja i wymóg dla czynności notarialnej, że jeżeli dana czynność wykonywana przez notariusza nie jest samodzielna i nie mogłaby występować samodzielnie, to nie można jej w ogóle nazwać czynnością notarialną. Z kolei sporządzenie i wniesienie do sądu wniosku o wpis w księdze wieczystej nie występuje nigdy samodzielnie w akcie notarialnym, zawsze towarzyszy czynności podstawowej (np. umowie sprzedaży). To samo dotyczy pobierania opłaty sądowej czy też podatków. Nie można sporządzić aktu notarialnego, który zawierałby jedynie wniosek o wpis w księdze wieczystej czy też samo pobranie podatku czy opłaty sądowej. Wniosek o wpis w księdze wynika zawsze z czynności głównej. Oznacza to, że sporządzenie i wniesienie wniosku o wpis do księgi wieczystej ma zawsze charakter akcesoryjny, dodatkowy i wprost zależny od czynności głównej. Za czynność główną notariusz pobiera pełne wynagrodzenie i ma do tego pełne prawo. Jednakże za czynność dodatkową, akcesoryjną, notariusz nie powinien pobierać wynagrodzenia, jeśli nie przewidują tego pozytywne przepisy prawa.

Powód zauważył również, że granicą swobody woli stron są zawsze obowiązujące przepisy prawa (art. 353¹ k.c.). Zgodnie natomiast z art. 5 Prawa o notariacie, notariuszowi za dokonanie czynności notarialnych przysługuje wynagrodzenie określone na podstawie umowy ze stronami czynności, nie wyższe

niż maksymalne stawki taksy notarialnej właściwe dla danej czynności. Oznacza to, że pobranie przez notariusza taksy wyższej niż wynikającej z przepisów albo za daną czynność, za wykonanie której ustawodawca nie przewidział prawa rejenta do wynagrodzenia, umowa w tej części jest nieważna z mocy samego prawa (art. 58 § 3 k.c.). Skoro notariusz pobrał dodatkowe wynagrodzenie na podstawie nieważnej czynności prawnej w tej części, to w tej części jest bezpodstawnie wzbogacony, skoro pobrał wynagrodzenie bez podstawy prawnej i sprzecznie z obowiązującymi przepisami prawa. Strony nie mogą bowiem w umowie naruszać wiążących bezwzględnie przepisów ustawy i innych przepisów prawa. Ponadto, żaden przepis prawa nie uzależnia prawa do dochodzenia zwrotu nienależnej korzyści majątkowej od tego, aby konsument miał cokolwiek kwestionować czy też negocjować, a zatem nie ma znaczenia, że powód przy dokonywaniu czynności nie kwestionował pobieranej opłaty,

Nie można również stawiać powodowi zarzutu, że mógł skorzystać z usług innego notariusza. Przedmiotem niniejszej sprawy jest bowiem ustalenie, czy pozwana miała prawo pobrać swoje dodatkowe wynagrodzenie w kwocie 200 zł netto czy też nie.

W przekonaniu powoda, Sąd powinien bardzo ostrożnie podchodzić do poglądów wyrażonych w doktrynie, bowiem stanowisko komentatora, na które powołuje się Sąd, zostało opublikowane w czasopiśmie wydawanym przez samorząd notariuszy.

Powód podniósł także, że pozycja ustrojowa notariuszy i zasad kształtowania ich wynagrodzenia jest zbliżona do komorników sądowych. Ta grupa zawodowa również prowadzi samodzielną działalność gospodarczą, istnieje konkurencja między komornikami, tak samo jak między notariuszami. Identycznie w obu grupach zawodowych obywatele z woli ustawodawcy są prawnie zmuszeni do skorzystania z ich usług (nie można sprzedać skutecznie własności nieruchomości bez udziału notariusza, tak samo nie można zgodnie z prawem samodzielnie prowadzić egzekucji bez udziału komornika sądowego). Wysokość wynagrodzenia obu tych grup zawodowych regulują ściśle przepisy prawa. Żaden członek tych grup zawodowych nie może więc pobierać wynagrodzenia, którego nie przewidział ustawodawca, np. w zawyżonej wysokości albo za czynność, za którą dodatkowe wynagrodzenie się nie należy. Strona mająca do czynienia z komornikiem ma prawo do kwestionowania wysokości pobranego przez niego wynagrodzenia w drodze

wniesienia skargi na czynność komornika. Podobnie strona uważająca, że notariusz pobrał zbyt wysokie wynagrodzenie, powinna mieć prawo do uzyskania sądowej kontroli tej wysokości. Ponieważ ustawodawca nie przewidział tu żadnego szczególnego środka prawnego jak w przypadku komorników, jedynym sposobem jest proces sądowy o zwrot pobranego niesłusznie wynagrodzenia na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu notariusza.

W odpowiedzi na apelację pozwana wniosła o jej oddalenie oraz o zasądzenie od powoda na swoją rzecz zwrotu kosztów postępowania odwoławczego wg norm przepisanych, w tym zwrotu kosztów zastępstwa adwokackiego. Zdaniem pozwanej apelacja jest oczywiście bezzasadna i razi dowolnością wykładni przepisów prawa. Wynagrodzenie notariusza za sporządzenie wniosku wieczystoksięgowego znajduje bowiem oparcie w przepisie art. 79 pkt 9, a ustawa wyraźnie rozróżnia czynność notarialną od czynności notariusza. Tylko czynności notarialne, przybierając postać aktu notarialnego, zostały sprzężone z uprawnieniem i obowiązkiem notariusza do pobrania wynagrodzenia. Również inne czynności notariusza podlegają temu sprzężeniu, nawet jeśli ustawa PrN nie nazywa ich wprost.

W kolejnych pismach procesowych powód podtrzymał swoje stanowisko oraz argumenty na jego poparcie, krytykując jednocześnie pogląd zajęty przez Sąd Okręgowy w P. w sprawie II Ca 898/12 o tożsamym stanie faktycznym.

Przy rozpoznawaniu środka odwoławczego wniesionego przez powoda wyłoniło się istotne zagadnienie prawne następującej treści:

Czy notariuszowi za sporządzenie i przesłanie do sądu zamieszczonego w akcie notarialnym wniosku o dokonanie wpisu w księdze wieczystej w wykonaniu obowiązku wynikającego z art. 92 § 4 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Prawo o notariacie (t.j. Dz.U. z 2008 r. nr 189 poz. 1158 ze zm.) przysługuje wynagrodzenie ustalone na podstawie § 16 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 czerwca 2004 r. w sprawie maksymalnych stawek taksy notarialnej (Dz.U. z 2004 r. nr 148 poz. 1564 ze zm.) – odrębne od wynagrodzenia za sporządzenie aktu notarialnego dokumentującego czynność, o której mowa w art. 92 § 4 Prawa o notariacie?

Przed przedstawieniem wątpliwości prawnych, które wyłoniły się przy rozpoznawaniu niniejszej sprawy Sąd Okręgowy rozważył, czy w przedmiotowym stanie faktycznym znajdują zastosowanie przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu (nienależnym świadczeniu), bowiem negatywne rozstrzygnięcie tego wstępnego zagadnienia czyniłoby zbędnymi dalsze rozważania w kwestii wynagrodzenia notariusza za dokonanie spornej czynności.

Nie budzi wątpliwości Sądu Okręgowego, że pomiędzy notariuszem a stroną czynności notarialnej dochodzi do zawarcia umowy, zbliżonej do umowy o dzieło, w oparciu o którą notariusz zobowiązuje się do dokonania czynności notarialnej, natomiast stawający (klient notariusza) do zapłaty wynagrodzenia za tę czynność. Kodeksowa zasada swobody umów wynikająca z art. 353¹ k.c. została ograniczona w ten sposób, że treść i cel stosunku prawnego ułożonego pomiędzy stronami nie może być sprzeczna z właściwościami tego stosunku, ustawą i zasadami współżycia społecznego. Odnosząc powyższą zasadę do treści stosunku prawnego łączącego notariusza ze stroną czynności notarialnej zauważyć należy, że zgodnie z art. 5 § 1 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Prawo o notariacie (dalej „PrN”) notariuszowi za dokonanie czynności notarialnych przysługuje wynagrodzenie określone na podstawie umowy ze stronami czynności, nie wyższe niż maksymalne stawki taksy notarialnej właściwe dla danej czynności. Przyjąć należy zatem, że swoboda stron w zakresie zarówno samej zasady odpłatności za dokonanie określonej czynności notarialnej, jak i wysokości wynagrodzenia notariusza jest ograniczona taksą notarialną wynikającą z rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 czerwca 2004 r. w sprawie maksymalnych stawek taksy notarialnej w tym sensie, że notariuszowi przysługuje wynagrodzenie wyłącznie za te czynności, których odpłatność wynika z ustawy i w wysokości nie wyższej niż określona przez przepisy tego rozporządzenia. Ponadto, zgodnie z art. 1 § 1 PrN (który zostanie poddany szczegółowej analizie w toku dalszego wyводу), notariusz jest powołany do dokonywania czynności, którym strony są obowiązane lub pragną nadać formę notarialną (czynności notarialnych). Gdyby zatem ustalono, że notariusz pobrał wynagrodzenie za czynność nie będącą czynnością notarialną podlegającą opłacie albo też w wysokości wyższej niż stawka maksymalna wynikająca z przepisów powołanego wyżej rozporządzenia, umowa zawarta z notariuszem w części dotyczącej wynagrodzenia byłaby nieważna jako sprzeczna z ustawą (art. 58 § 1 i 3 k.c.), co z kolei otwierałoby drogę zubożonemu podmiotowi do dochodzenia od

bezpodstawnie wzbogaconego notariusza zwrotu nienależnego świadczenia na podstawie przepisu art. 410 § 2 k.c.

W konsekwencji Sąd Okręgowy stoi na stanowisku, że w przypadku pozytywnego rozstrzygnięcia przedstawionego Sądowi Najwyższemu zagadnienia prawnego, powodowi będzie przysługiwało w stosunku do pozwanej roszczenie o zwrot nienależnie uiszczzonego świadczenia.

Zgodnie z art. 92 § 4 PrN, jeżeli akt notarialny w swej treści zawiera przeniesienie, zmianę lub zrzeczenie się prawa ujawnionego w księdze wieczystej albo ustanowienie prawa podlegającego ujawnieniu w księdze wieczystej, bądź obejmuje czynność przenoszącą własność nieruchomości, chociażby dla tej nieruchomości nie była prowadzona księga wieczysta, notariusz sporządzający akt notarialny jest obowiązany zamieścić w tym akcie wnioski o dokonanie wpisu w księdze wieczystej, zawierający wszystkie dane wymagane przepisami kodeksu postępowania cywilnego; notariusz jest obowiązany przesłać z urzędu sądowi właściwemu do prowadzenia ksiąg wieczystych wypis aktu notarialnego zawierający wnioski o wpis do księgi wieczystej wraz z dokumentami stanowiącymi podstawę wpisu, w terminie trzech dni od sporządzenia aktu.

Na gruncie tego przepisu Sąd Okręgowy powziął wątpliwość, czy za sporządzenie wniosku o dokonanie wpisu w księdze wieczystej i jego przesłanie do sądu wieczystoksięgowego notariuszowi przysługuje odrębne wynagrodzenie.

Z cytowanego wyżej przepisu art. 5 § 1 PrN wynika, że notariuszowi przysługuje wynagrodzenie określone w umowie stron za dokonanie czynności notarialnych, przy czym nie może być ono wyższe niż stawki wynikające z rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2004 r. w sprawie maksymalnych stawek taksy notarialnej. Omawiane rozporządzenie ustala określone stawki opłat za poszczególne konkretne czynności notarialne, a w § 16 przewiduje, że za dokonanie czynności notarialnej w jego treści wyraźnie niewymienionej maksymalna stawka wynosi 200 zł. Zagadnienie przedstawione do rozpoznania Sądowi Najwyższemu sprowadza się zatem do odpowiedzi na pytanie, czy sporządzenie wniosku o wpis w księdze wieczystej jest „inną czynnością notarialną” w rozumieniu przepisu § 16 rozporządzenia, czy też nie stanowi odrębnej czynności notarialnej (stanowi element akcesoryjny w stosunku do czynności polegającej na sporządzeniu aktu notarialnego dokumentującego czynność stron), a co za tym idzie wynagrodzenie za jej dokonanie zawiera się w wynagrodzeniu za sporządzenie aktu notarialnego.

Wykładnia przepisów ustawy PrN oraz przepisów rozporządzenia o taksie notarialnej może prowadzić do zajęcia dwóch wykluczających się stanowisk.

Ustawa PrN nie zawiera precyzyjnej i jednoznacznej definicji czynności notarialnej. Z jednej strony art. 1 § 1 ustawy stanowi, że notariusz jest powołany do dokonywania czynności, którym strony są obowiązane lub pragną nadać formę notarialną (czynności notarialnych), co wskazywałoby, że tylko takie czynności są czynnościami notarialnymi. Z drugiej strony czynnościom notarialnym poświęcony jest również dział II ustawy – w przepisie art. 79 wymieniono czynności, których dokonuje notariusz, przy czym zakresem tego przepisu (pkt 1) objęte są także czynności notarialne „zdefiniowane” w art. 1 § 1 ustawy. Jako że czynność opisana w art. 1 § 1 PrN objęta jest zakresem czynności notarialnych wymienionych w art. 79 PrN, zdaniem Sądu Okręgowego, ten ostatni przepis – jako obejmujący wszystkie czynności notarialne w rozumieniu Prawa o notariacie – jest miarodajny dla dalszych rozważań.

W świetle tejże regulacji czynności notarialne mają one niejednorodny charakter. Z jednej strony obejmują czynności polegające na dokumentowaniu czynności stron: sporządzanie aktów notarialnych (o takiej czynności mówi art. 1 § 1), aktów poświadczenia dziedziczenia, protestów, spisywanie protokołów; z drugiej – czynności faktyczne: doręczanie oświadczeń, przyjmowanie na przechowanie określonych pieniędzy, papierów wartościowych, dokumentów, danych na informatycznym nośniku, sporządzanie wypisów, odpisów i wyciągów dokumentów, sporządzanie, na żądanie stron, projektów aktów, oświadczeń i innych dokumentów. Nadto przewidziano, że czynnością notariusza jest sporządzanie innych czynności wynikających z odrębnych przepisów.

Bezspornie dyspozycją tego przepisu nie zostało wprost objęte sporządzenie wniosku o wpis w księdze wieczystej. Dla ustalenia, czy omawiana czynność jest czynnością notarialną, istotne znaczenie ma wykładnia przepisu pkt 9 art. 79 PrN stanowiącego, że notariusz sporządza inne czynności wynikające z odrębnych przepisów. W ocenie Sądu Okręgowego redakcja przepisu art. 79 PrN nastrocza wątpliwości co do tego, czy przepis ten zawiera enumeratywne wyliczenie czynności notarialnych w tym sensie, że jako takie traktuje nie wszelkie czynności notariusza, lecz czynności, którym ustawa (Prawo o notariacie lub „odrębne przepisy”) nadaje charakter czynności notarialnych, czy też katalog czynności notarialnych z art. 79 ma charakter otwarty, natomiast w punkcie 9. tego przepisu nie

chodzi o czynności wyraźnie przewidziane w odrębnych od Prawa o notariacie przepisach, ale o takie czynności, które muszą być dokonane przez notariusza, ponieważ obowiązek taki wynika z obowiązywania tych odrębnych przepisów, zaś odesłanie zawarte w art. 79 pkt 9 może dotyczyć nie tylko odrębnych aktów prawnych, lecz również innych przepisów samej ustawy Prawo o notariacie rozumianych jako jednostka redakcyjna tekstu prawnego.

Sądowi Okręgowemu w składzie zadającym pytanie prawne nie są znane poglądy wyrażone przez Sąd Najwyższy w przedmiocie objętym zagadnieniem prawnym.

Problem przedstawiony w zagadnieniu prawnym był natomiast przedmiotem rozbieżnych orzeczeń tutejszego Sądu Okręgowego.

W wyroku z dnia 28 lutego 2006 r. wydanym w sprawie II Ca 138/06 Sąd Okręgowy przyjął, że kwota 150 zł pobrana przez notariusza za zamieszczenie w akcie notarialnym wniosku o wpis w księdze wieczystej była świadczeniem nienależnym. Sąd stanął bowiem na stanowisku, że sporządzenie aktu notarialnego przewidziane w §6 rozporządzenia obejmuje całokształt czynności niezbędnych do należytego zabezpieczenia praw i słuszych interesów stron dokonujących danej czynności prawnej (art. 80 PrN), w tym także te, które ustawodawca określił wprost. Jedną z tych czynności jest właśnie obowiązek zamieszczenia w akcie notarialnym wniosku o dokonanie wpisu w księdze wieczystej (i następnie przesłanie aktu notarialnego sądowi) przewidziany w art. 92 ust. 4 Prawa o notariacie. Zdaniem Sądu rozstrzygającego sprawę, brak było podstaw do domagania się przez notariusza od strony umowy jakiegokolwiek dodatkowego wynagrodzenia za wnioski o wpis. Dodatkowo Sąd wskazał, że w związku ze sporządzeniem aktu na notariusza nałożono szereg innych obowiązków, co pozornie wiązałoby się z możliwością pobrania opłaty na podstawie §16 rozporządzenia. Takie rozwiązanie byłoby jednak nie do przyjęcia, a przez „sporządzenie aktu notarialnego” należy mieć na względzie całokształt działań podejmowanych przez notariusza w dążeniu do należytego zabezpieczenia praw i słuszych interesów stron.

Odmienny pogląd wyraził Sąd Okręgowy w wyroku wydanym w dniu 2 października 2012 r. w sprawie II Ca 898/12. Skład orzekający nie miał wątpliwości co do słuszności twierdzenia o istnieniu umownej podstawy prawnej (§ 16 rozporządzenia), legitymizującej pozwanego notariusza do pobrania od powoda kwoty 246 zł. Dla poparcia swojej argumentacji Sąd stanął na stanowisku, że w art.

79 PrN ustawodawca przewidział otwarty katalog czynności, których dokonuje notariusz. Złożenie wniosku o wpis Sąd zakwalifikował jako czynność procesową, kwalifikowaną przez podmiot jej dokonujący. Odrębne postępowanie wieczystoksięgowe cechuje wysoki formalizm, przejawiający się tym, że wpis dokonywany jest jedynie na wniosek i w jego granicach. Sąd zaakcentował zatem wagę wniosku o wpis, odmawiając jej jedynie technicznego znaczenia. Składając wniosek na podstawie art. 92 § 4 notariusz zobowiązany jest do zachowania szczególnej staranności, a wieszka i doświadczenie notariusza mają gwarantować, że prawo zostanie w sposób należyty ujawnione w księdze wieczystej. Ustawodawca nie pozostawił również dowolności żądając, by każda czynność wskazana w powyższym przepisie znalazła odzwierciedlenie w treści ksiąg wieczystych. Aby skutecznie do tego doszło, wniosek złożony przez notariusza musi spełniać merytoryczne podstawy wpisu. W konsekwencji, doniosłość czynności notariusza polegającej na sporządzeniu i złożeniu wniosku do sądu wieczystoksięgowego nakazuje traktować ją pod pojęciem „innej czynności notarialnej” w rozumieniu art. 1 i 79 PrN, za którą notariuszowi należy się wynagrodzenie przewidziane w § 16 rozporządzenia w sprawie taksy notarialnej.

W literaturze przedmiotu pojawiły się pojedyncze wypowiedzi potwierdzające możliwość pobrania przez notariusza opłaty za sporządzenie wniosku o wpis w księdze wieczystej na podstawie przepisu § 16 rozporządzenia. Szymon Kołodziej w publikacji „§16 przed sądem” (Biuletyn Izby Notarialnej w Katowicach nr 3/2006) wskazuje (bez przeprowadzenia szerszego wywodu), że czynności podejmowane przez notariusza w związku z zamieszczeniem w akcie notarialnym wniosku wieczystoksięgowego mieszczą się w katalogu zwanym w art. 79 PrN, a ujęte są w szeregu czynności nienazwanych ujętym w punkcie 9 tegoż artykułu. Z kolei § 16 rozporządzenia w sprawie maksymalnych stawek taksy, dotyczy owych czynności nienazwanych z ustawy PrN. Zdaniem autora, wydaje się logiczne, że nie zamykając zakresu czynności notarialnych, nie można także oczekiwać, że pojawią się one wyliczone enumeratywnie w rozporządzeniu dotyczącym taksy notarialnej, co jednak nie oznacza braku wynagrodzenia dla notariusza za ich sporządzenie. Ponadto, autor zaakceptował pogląd wyrażony w uzasadnieniu wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach z dnia 11 października 2005 r., sygn. III Ca 298/05, że czynności związanej z wnioskiem wieczystoksięgowym nie można traktować jako czynności ubocznej w rozumieniu § 11 rozporządzenia w sprawie taksy, bowiem czynnością główną nie

może być czynność prawa materialnego, natomiast czynnością uboczną czynność postępowania cywilnego. Dwoistość postępowań, którym podlegają owe czynności powoduje, że brak jest podstaw do ich łączenia ze sobą.

W innej publikacji, Aleksander Oleszko („Czynności urzędowe notariusza a zasada kształtowania wynagrodzenia”, Rejent 2004/12/15-21) wyszedł z założenia, że czynnością notarialną jest czynność, którą na podstawie przepisów prawa dokonuje notariusz, a zatem jest nią również sporządzenie i przesłanie sądowi wieczystoksięgowemu wniosku o wpis. Ponadto, autor odwołał się do „tradycji” pobierania tego wynagrodzenia, co nie jest argumentem o charakterze jurydycznym.

Sądowi przedstawiającemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne znana jest również opinia naukowa dra Krzysztofa Mularskiego z Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu w sprawie zasadności pobierania taksy notarialnej na podstawie § 16 rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2004 r. za sporządzenie wniosku o dokonanie wpisu do księgi wieczystej zgodnie z art. 92 § 4 PrN. Główne tezy tej obszernej opinii są następujące: 1) wniosek o wpis zawarty w akcie notarialnym (rozumianym jako dokument) ma charakter samodzielny, tzn. opłata za sporządzenie aktu notarialnego nie zawiera w sobie opłaty za zamieszczenie wniosku, 2) czynność notarialna to czynność, której może dokonać co do zasady wyłącznie notariusz, której stroną notariusz nie jest i która przynajmniej może wywołać skutki prawne, 3) sporządzenie wniosku o wpis jest czynnością notarialną, bowiem jest dokonywana przez notariusza i wywołuje skutki prawne, 4) w art. 79 pkt 9 PrN chodzi o inne przepisy niż art. 79, niekoniecznie innych aktów prawnych, 5) wniosek wieczystoksięgowy nie jest czynnością uboczną w rozumieniu § 11 rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2004 r., gdyż w przypadku niezamieszczenia go w akcie mogą go złożyć same strony, 6) wniosek wieczystoksięgowy nie jest czynnością techniczną, o której stanowi art. 5 § 2 PrN, 7) wykładnia językowa art. 92 § 4 PrN, która doprowadziła autora do wniosku, że wniosek wieczystoksięgowy jest elementem aktu notarialnego rozumianego jako dokument nie jest sprzeczna z regułami wykładni systemowej i funkcjonalnej.

Reasumując, w świetle poglądów doktryny, za przyznaniem notariuszowi prawa do wynagrodzenia za przedmiotową czynność przemawia w szczególności argument jej samodzielnego charakteru, bowiem jej brak nie pozbawia aktu notarialnego ważności, nie wpływa na ważność czynności prawnej objętej tym aktem, nie jest również oświadczeniem woli lub wiedzy stron czynności prawnej

dokonywanej przed notariuszem. W konsekwencji, sporządzenie wniosku o wpis do księgi wieczystej byłoby inną czynnością notarialną, przy założeniu jednak, że katalog czynności notarialnych z art. 79 jest otwarty w tym sensie, że obejmuje nie tylko czynności uregulowane w art. 79 PrN oraz w odrębnych ustawach, lecz także czynności nie objęte przepisem art. 79 PrN, a przewidziane w innych jednostkach redakcyjnych Prawa o notariacie. Przeciwno przyjęciu, że wniosek wieczystoksięgowy jest czynnością uboczną przemawiają z kolei powołane wyżej argumenty stanowiące, że może (teoretycznie) istnieć bez czynności głównej. Niezależnie od powyższego, powołane rozporządzenie dotyczy czynności notarialnych, a zatem nawet przyjęcie, że wniosek o wpis w księdze wieczystej jest czynnością uboczną musiałoby implikować wniosek, że jest to jednak czynność notarialna.

Sąd II instancji przedstawiający do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne skłania się do przyjęcia poglądu wyrażonego przez Sąd Okręgowy w pierwszym z powołanych orzeczeń, zgodnie z którym za sporządzenie wniosku o wpis w księdze wieczystej i jego przesłanie do wniosku wieczystoksięgowego nie przysługuje notariuszowi w obecnym stanie prawnym odrębne wynagrodzenie na podstawie § 16 rozporządzenia w sprawie taksy notarialnej, gdyż czynność taka objęta jest wynagrodzeniem za sporządzenie aktu notarialnego zawierającego taki wniosek. Powyższe stanowisko Sąd Okręgowy opiera na założeniu, że katalog czynności notariusza wskazany w art. 79 ma charakter zamknięty w tym sensie, że czynności niewymienione w tym przepisie (oraz innych ustawach, które traktują daną czynność jako czynność notarialną poprzez odesłanie w punkcie 9 art. 79) nie są czynnościami notarialnymi w rozumieniu ustawy PrN. Z kolei przepisy ustawy Prawo o notariacie przewidują wynagrodzenie za czynności notariusza w rozumieniu tej ustawy, przy czym czynnościami tymi są wyłącznie czynności traktowane tak przez samego ustawodawcę (w art. 79 i przepisach odrębnych od ustawy Prawo o notariacie). Pozostałe czynności dokonywane przez notariusza, ale niewymienione w art. 79 (i w przepisach odrębnych od ustawy Prawo o notariacie) pełnią rolę służebną wobec innych czynności i nie wiąże się z nimi odrębne prawo notariusza do wynagrodzenia. Wychodząc z tego założenia nasuwa się wniosek, że ustawodawca w sposób świadomy pominął jako czynność notarialną czynność polegającą na sporządzeniu wniosku wieczystoksięgowego zarówno w ustawie PrN, jak i w rozporządzeniu o maksymalnych stawkach taksy notarialnej.

Przede wszystkim stanowisko, zgodnie z którym „odrębne przepisy”, o których mowa w punkcie 9 art. 79 PrN to nie tylko przepisy odrębnych ustaw, ale również inne niż art. 79 PrN przepisy tejże samej ustawy, wydaje się być sprzeczne z zasadami prawidłowej techniki legislacyjnej. Wprawdzie nie można wykluczyć takiego zabiegu legislacyjnego, jednak z reguły w sytuacjach, w których ustawodawca chce nawiązać do tego samego aktu prawnego, czyni to wyraźnie i jednoznacznie (np. art. 92 § 3 zd. 2 PrN odwołuje się wprost do przepisów niniejszej ustawy).

Dalej wskazać należy, że przepis art. 92 § 4 PrN nakazuje zamieścić w akcie notarialnym wskazanym w tym przepisie wniosek wieczystoksięgowy, nie pozostawiając w tym zakresie notariuszowi, czy też stronom jakiegokolwiek dowolności, co również wskazuje, że wniosek taki stanowi czynność uboczną – wniosek o wpis w księdze wieczystej zamieszczany jest w akcie notarialnym, a zatem stanowi element tego aktu i jako część składowa aktu notarialnego (stanowiącego niewątpliwie czynność notarialną – art. 79 pkt 1) nie miałby zatem samodzielnego charakteru, ale stałby się czynnością akcesoryjną, uboczną, stanowiącą konieczny (przewidziany przez ustawę) element czynności notarialnej polegającej na sporządzeniu aktu notarialnego. Można oczywiście wyobrazić sobie sytuację, w której strony zwracają się do notariusza o sformułowanie samego wniosku o wpis w księdze wieczystej – bez związku z jakąkolwiek czynnością objętą aktem notarialnym. Jeżeli nawet jednak przyjąć dopuszczalność odpłatnego świadczenia takiej usługi przez notariusza (co jest wątpliwe przy założeniu, że notariusz dokonuje wyłącznie czynności określonych ustawą i za nie może otrzymać wynagrodzenie), to należy zauważyć, że w takim wypadku miałaby ona samodzielny charakter na mocy umowy stron, podczas gdy zamieszczenie wniosku o wpis w księdze wieczystej w akcie notarialnym w ramach realizacji obowiązku wynikającego z art. 92 § 4 PrN jest niezależne od woli stron i w takim wypadku nie sposób uznać go za czynność samodzielną i odrębną od sporządzenia samego aktu.

Nie budzi wątpliwości Sądu Okręgowego, że sporządzenie wniosku o wpis w księdze wieczystej jest czynnością o charakterze intelektualnym, wymagającą wiedzy prawniczej, doświadczenia i o znacznej doniosłości prawnej, które to elementy występujące łącznie winny skutkować uwzględnieniem wniosku przez sąd wieczystoksięgowy. Czynność taka powinna zatem co do zasady uprawniać do otrzymania odpowiedniego wynagrodzenia. Ustawa PrN zna jednak inną czynność wykonywaną przez notariusza o zbliżonych cechach (czynność intelektualną,

wymagającą wiedzy prawniczej, o znacznej doniosłości prawnej), co do której nie ma wątpliwości, że nie jest ona czynnością notarialną, a nadto żaden przepis nie przewiduje za jej dokonanie odpłatności. Zgodnie z art. 7 § 1 PrN, notariusz jako płatnik pobiera podatki, a zatem występuje w podwójnej roli – inkasenta i płatnika. Podobnie jak złożenie wniosku o wpis do księgi wieczystej, pobranie podatku wymaga znajomości przepisów podatkowych w celu prawidłowego obliczenia wysokości podatku, a następnie notariusz obowiązany jest wykonać czynność faktyczną polegającą na przekazaniu kwoty podatku na rachunek właściwego urzędu skarbowego. Za ewentualne zaniechanie pobrania podatku notariusz ponosi odpowiedzialność przewidzianą w przepisach Ordynacji podatkowej, kodeksu karnego skarbowego, a nie można wykluczyć, że również odpowiedzialność dyscyplinarną. W związku z tym czynność pobrania podatku ma charakter doniosły, a mimo to notariusz wykonuje ją nieodpłatnie. Wreszcie notariusz pobiera opłaty sądowe za dokonanie wpisu w księdze wieczystej i przekazuje je na rachunek odpowiedniego, co również nie może być utożsamiane z dokonywaniem czynności notarialnej (stanowisko takie zajął Sąd Najwyższy na gruncie odpowiedzialności cywilnej notariuszy w wyroku z dnia 3 września 2009 r., I CSK 60/09, opubl. OSG 2010/10/70 uznając, że w tym zakresie notariusz działa jako „organ pomocniczy sądów”). O ile zatem do zaakceptowania jest podział na czynności notarialne (art. 79 PrN) oraz inne czynności notariusza (wszystkie czynności podejmowane w ramach wykonywanego zawodu), to wątpliwe wydaje się zaakceptowanie stanowiska pozwanej, że inne czynności notariusza podlegają sprzężeniu z uprawnieniem i obowiązkiem do pobrania wynagrodzenia, skoro – jak wyżej wskazano – niektóre czynności notariusza wykonywane są bez wynagrodzenia.

Wbrew sugestiom powoda, Sąd Okręgowy nie widzi natomiast możliwości odwołania się do argumentu opierającego się na przepisie § 11 rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2004 r. w sprawie maksymalnych stawek taksy notarialnej. Przepis ten stanowi, że jeżeli jednym aktem notarialnym, sporządzonym między tymi samymi osobami, objęto kilka czynności dotyczących tego samego przedmiotu i pozostających ze sobą w takim stosunku, że jedna z tych czynności ma charakter czynności głównej, a inne mają charakter czynności ubocznych i nie mogą istnieć bez czynności głównej - za sporządzenie tego aktu notarialnego stosuje się maksymalną stawkę przewidzianą dla czynności głównej. Ustawodawca – zdaniem

Sądu – mówiąc o „czynności”, miał na myśli czynności stron, nie zaś czynności notariusza.

Powyższe argumenty na poparcie obu stanowisk sprawiają, że rozstrzygnięcie problemu opisanego w niniejszym zagadnieniu prawnym budzi nie dające się jednoznacznie usunąć wątpliwości. Biorąc bowiem pod uwagę doniosłość praktyczną opisywanej czynności, Sąd Okręgowy nie może nie dostrzec argumentów przeciwnych, w szczególności tych, którymi posłużył się Sąd Okręgowy w P. w uzasadnieniu wyroku z dnia 2 października 2012 r., a które nawiązują do nakładu pracy intelektualnej notariusza formułującego wniosek i jego odpowiedzialności za sformułowanie wniosku w sposób błędny i nakazują założyć wolę ustawodawcy powiązania tego nowego obowiązku narzuconego notariuszom z wynagrodzeniem rekompensującym ich odpowiedzialność za jego realizację.

Sąd Okręgowy zwraca również uwagę, że udzielenie odpowiedzi na przedstawione zagadnienie prawne będzie miało bardzo istotny wpływ na praktykę sądową i notarialną, a to z uwagi na znaczną ilość czynności notarialnych podejmowanych każdego dnia, w których notariusz zamieszcza wniosek o dokonanie wpisu w księdze wieczystej w oparciu o przepis art. 92 § 4 PrN.

Mając na uwadze wskazane wątpliwości oraz rozbieżności w orzecznictwie tut. Sądu Okręgowego, Sąd Okręgowy na podstawie art. 390 § 1 k.p.c., postanowił przedstawić Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne o treści wynikającej z sentencji postanowienia z dnia 4 grudnia 2012 r.